

Μακεδονικά

Τόμ. 2

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.
1953

Α. Ξυγγοπούλου, Συμβολαί εις την τοπογραφίαν της βυζαντινής Θεσσαλονίκης. [Εταιρεία Μακεδονικών σπουδών. Επιστημονικά πραγματεΐαι. αρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 8ο σ. 38.

Απ. Βακαλόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.9314](https://doi.org/10.12681/makedonika.9314)

Copyright © 2016, Απ. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Α. (2017). Α. Ξυγγοπούλου, Συμβολαί εις την τοπογραφίαν της βυζαντινής Θεσσαλονίκης. [Εταιρεία Μακεδονικών σπουδών. Επιστημονικά πραγματεΐαι. αρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 8ο σ. 38. *Μακεδονικά*, 2, 779-780. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9314>

ἢ τὸν σημερινὸν «Ὄργανισμὸν τῶν ἠνωμένων ἔθνων», πολὺ τελειότερον ὅμως τοῦ σημερινοῦ, διότι οὔτε βέτο εἶχεν οὔτε ἐστερεῖτο στρατιωτικῆς δυνάμεως αἱ δὲ πόλεις ἐν περιπτώσει κοινοῦ πολέμου εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μετέχωσιν ὅλαι ἀνεξαίρετως εἰς αὐτόν, ἐκάστη ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς της.

Ἡ ὁμιλία τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀξιανάγνωστος ὄχι μόνον δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ λάβουν τινὰ ἔννοιαν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Μακεδόνο^ς βασιλέως, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσους θέλουν νὰ μάθουν πῶς ἀντεμετώπισαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, καὶ ἰδίᾳ ὁ Φίλιππος, προβλήματα, τὰ ὅποια καὶ σήμερον μεταξὺ τῶν λαῶν παρουσιάζονται.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Α. *Ευγγοπούλου*, Συμβολαί εις τὴν τοπογραφίαν τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν σπουδῶν. Ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ἀρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 80 σ. 38.

Στὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ὁ κ. Ε. πραγματεύεται δυὸ σπουδαῖα τοπογραφικὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Καταφυγῆς καὶ τοῦ Σταδίου της.

1. Ἡ *Καταφυγή*. Ὁ κ. Ε. παραβάλλοντας προσεκτικὰ δυὸ περικοπὲς λόγων, πού ἐξεφώνησαν ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγ. Δημητρίου κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰ., καταλήγει στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Καταφυγή ἦταν ναὸς τῆς Θεοτόκου, κτισμένος ἐπάνω ἀπὸ ἓνα σύμπλεγμα στοῶν. Ἀπὸ τὶς στοᾶς αὐτῆς, ὅπου κατὰ τὴν παράδοση ὁ Ἁγ. Δημήτριος εἶχε πιαστῆ ἀπὸ στρατιῶτες τοῦ Μαξιμιανοῦ Γαλερίου, ξεκινοῦσε τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγίου πομπή, πού κατέληγε στὸν ὁμώνυμο ναό. Χρονολογώντας ἔπειτα ὁ κ. Ευγγοπούλος παλαιότερο ἀγιολογικὸ κείμενο, πού μιλεῖ ἐπίσης γιὰ τὶς ὑπόγειες στοᾶς, καθορίζει ὅτι ἡ παράδοση γι' αὐτῆς ἔχει δημιουργηθῆ μεταξὺ Ι' καὶ ΙΔ' αἰ., ὅτι τὸ ὄνομα Καταφυγή παρουσιάζεται ἢ τοῦλάχιστον διαδίδεται στὶς ἀρχὲς ἕως τοῦ ΙΔ' αἰ., ὅτι εἶναι ἐπώνυμο τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ κατόπιν ἐπεκτείνεται στὶς στοᾶς, καὶ τέλος ὅτι οἱ στοᾶς καὶ ἡ Καταφυγή πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν γύρω ἀπὸ τὴν Παναγία τῶν Χαλκῶν.

Οἱ γνώμες τοῦ κ. Ε. εἶναι ἀπόλυτα πειστικῆς.

2. Τὸ *Στάδιον*. Ὁ κ. Ε. ἐρμηνεύοντας ὀρθὰ τὸ χωρίο μιᾶς ἀνώνυμης διήγησης γιὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἀποδείχνει ὅτι τὸ στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἦταν ξύλινο, ὅπως νόμισε ὁ Tafcali. Κατόπιν συσχετίζοντας μὲ εὐφυῆ συνδυασμὸ πληροφορίας τοῦ περιηγητικοῦ βιβλίου τοῦ Bisani, πού εἶδε ἐρεῖπια «ἀμφιθεάτρου» στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1788 κοντὰ στὸ ναὸ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, μὲ γνωστὴ τοιχογραφία τῆς νότιας πλευρᾶς

τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ μὲ κτιριακὰ λείψανα τῆς περιοχῆς, καταλήγει στὸ βέβαιο συμπέρασμα, ὅτι τὸ στάδιο βρισκόταν Ν. καὶ ΝΔ. τοῦ 'Αγ. Δημητρίου καὶ ὅτι ἦταν μεγαλοπρεπὲς μὲ ἀνάγλυφες παραστάσεις.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, 'Ιστορικὸν ἀρχεῖον Βεροίας. 'Εκλογαί. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀρ. 3]. Θεσσαλονίκη, 1942. 8ο σ. ε' + 128.

Ὁ κ. Β. δημοσιεύει 92 τουρκικὰ ἔγγραφα, προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης. Τὰ 40 τὰ εἶχε ἤδη δημοσιεύσει τὸ 1940 στὸ ἔργο του «Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας 1796 - 1832». Σκοπὸς του τώρα εἶναι νὰ κάνη προσιτὰ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα καὶ νὰ καταδείξη τὴ σπουδαιότητα τῶν δυὸ παραπάνω ἀρχείων. Ἡ ἔκδοσή του αὐτὴ ἀποτελεῖ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, «τὴν πρώτην προσπάθειαν μιᾶς γενικωτέρας περισυλλογῆς καὶ ἐκδόσεως τῶν μνημείων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ βόρειον καὶ πολυπαθὲς αὐτὸ τιμῆμα τοῦ 'Ελληνισμοῦ». Στὰ προλεγόμενά του ὁ κ. Β. δίνει πληροφορίες γιὰ τὰ τουρκικὰ ἀρχεῖα Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἐξιστορεῖ τὶς προσπάθειές του γιὰ τὴ μετάφρασή τους. Κατόπιν παραθέτει τὶς μεταφράσεις τῶν 92 ἐγγράφων καὶ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου τὶς φωτοτυπίες τῶν ὑπ' ἀρ. 56 καὶ 63.

Ἡ βιαστικὴ ἔκδοση τῶν ἐγγράφων αὐτῶν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς ἐξηγεῖται, ὅταν ἀναλογιστῆ κανεῖς ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐξυπηρετοῦσε κυρίως τὴν ἐθνικὴ σκοπιμότητα ἀπέβλεπε δηλαδὴ στὸ νὰ καταδείξη τὴν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τὴ βιασύνῃ ὁμως αὐτὴ προέκυψαν ὀρισμένες ἀτέλειες, οἱ ὁποῖες δυσκολεύουν κάπως τὴ χρῆσιν τοῦ βιβλίου. Ἡ ἀρίθμηση π.χ. τῶν ἐγγράφων θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ, χωριστὴ γιὰ κάθε ἀρχεῖον. Κάτω ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ ἀναγκαῖο θὰ ἦταν νὰ δηλωθῆ μὲ μιὰ δυὸ λέξεις τὸ εἶδος τοῦ ἐγγράφου, τὸ χριστιανικὸ ἔτος καὶ μέσα σὲ παρένθεση ἢ ἀραβικὴ χρονολογία. Ἄν ἦταν φερμάνι, θὰ ἔπρεπε νὰ σημειώνεται δίπλα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σουλτάνου, πού τὸ ἔβγαλε. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲ θὰ ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ προστρέχῃ ὁ ἀναγνώστης στοὺς πίνακες τῶν σουλτάνων καὶ τῆς μετατροπῆς τῆς ἀραβικῆς χρονολογίας στὴν ἀντίστοιχον χριστιανικὴν. Ἀναγκαῖα θὰ ἦταν καὶ ἡ παράθεση τῶν φωτοτυπιῶν ἐκείνων ἰδίως τῶν ἐγγράφων, πού παρουσιάζουν μεταφραστικὰς δυσκολίας.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Ἰωάννης Κωττούνιος ὁ ἐκ Βεροίας σοφός. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀριθ. 4]. Θεσσαλονίκη, 1943. 8ο σ. 31.